



Monumentnummer*: 531877

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 05 december 2014
Kadaster deel/nr 82967/31

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Spijk West Betuwe Gelderland

Locatiennaam Locatieomschrijving
Spijk Tussenstelling Nieuwe Zuider Lingedijk

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Asperen	A			24
Heukelum	D			517

*Omschrijving***

Cluster 71.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

Twee SCHERFVRIJE SCHUILPLAATSEN TYPE 1916 / II, als langs de Nieuwe Zuiderlingedijk gebouwde betonnen schuilplaatsen ter verdediging van deze inundatiekerende dijk. Achter de dijk zijn aanvankelijk alleen enkele open, aarden batterijen ingericht. Vanaf de eeuwwisseling kwamen er een of meer betonnen batterijschuilplaatsen tot stand en vervolgens ook enige Scherfvrije Schuilplaatsen Type 1916 II. Schuilplaatsen type 1916 / II zijn volgens min of meer uniform of standaardontwerp in 1916 en 1917 op meerdere plaatsen in de Nieuwe Hollandse Waterlinie gebouwd (onder meer bij Fort Vuren, Fort Rijnauwen en de Batterij onder Brakel). Ook dergelijke betonnen schuilplaatsen lagen meestal in de nabijheid van aarden geschutopstellingen en loopgraven. De gesloten voorzijde of frontzijde van de schuilplaatsen was gewoonlijk gedekt door aardwerken die deel uitmaakten van een dijk, een glacis ter bescherming van de loopgraaf of een gedekte weg. De aardwerken zijn vaak niet meer aanwezig of slechts met moeite herkenbaar, terwijl ook de sporen van de aarden batterijen meestal voor een groot deel zijn uitgewist. De aardwerken van de batterijen aan de

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument



Nieuwe Zuiderlingedijk zijn echter nog vrij goed herkenbaar. De toegangen zijn later meestal dichtgezet door middel van metselwerk of beton, maar in enkele gevallen zijn ze nog open of opnieuw geopend. Het type 1916 / II vertegenwoordigt vanwege zeldzaamheid bijzondere waarden.

Omschrijving

De twee SCHERFVRIJE SCHUILPLAATSEN TYPE 1916 / II zijn in gewapend beton uitgevoerde, eenlaagse, scherfvrije, militaire onderkomens, die beschutting konden bieden aan 8 manschappen infanterie / artillerie. De beide scherfvrije schuilplaatsen type 1916 / II, die respectievelijk gelegen zijn op ongeveer 200 m van het noordoostelijk uiteinde (bij de Graswalseweg te Asperen) en op 750 m van het zuidwestelijk uiteinde van de Nieuwe Zuiderlingedijk (iets oostelijk van de Kerkweg), liggen ten dele in het noordelijk dijktaalud, maar ze zijn goed herkenbaar. De schuilplaatsen 1916 / II zijn gebouwd op een rechthoekig grondplan van ongeveer 6,50 x 1,50 x 1,90 m (b x d x h). De schuilplaatsen zijn gebouwd volgens ongeveer zevenkantig cilindrisch model, dat afketsen van scherven moest bevorderen. De lange gevels, het dak en de buitenzijde van de vloer vertonen dan ook een stompe knik over de volle lengte. De beide blinde zijgevels zijn verticaal uitgevoerd. De schuilplaatsen Type 1916 / II zijn als monolithische betonnen werken geconstrueerd en waren via twee toegangsopeningen, links en rechts, aan de loopgraafzijde - de keelzijde - toegankelijk. Deze enkele tientallen centimeters boven terreinniveau gelegen toegangen zijn omgeven door verticale, rechthoekige verdikte betonnen omlijstingen. De schuilplaatsen van dit type waren afsluitbaar door middel van ijzeren luiken, die niet meer aanwezig zijn. De schuilplaatsen zijn (deels) heropend. Het interieur bestaat uit één ongedeelde ruimte, die inwendig de zevenkantige gietvorm weerspiegelt.

Waardering

De beide SCHERFVRIJE SCHUILPLAATSEN TYPE 1916 / II in de Tussenstelling Nieuwe Zuiderlingedijk zijn van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende circa 125 jaar versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op: a. het systeem van inundatie en accessen (19de eeuw), b. de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (19de en 20ste eeuw), c. het systeem van 'levende' veldversterking (20ste eeuw).

Het betreft hier onderdelen van omstreeks 1916, namelijk voorbeelden van betonnen manschappenschuilplaatsen.

* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdelen van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex.

* De onderdelen zijn representatief (karakteristiek) omdat ze duidelijk herkenbaar als elementen van een gedeconcentreerde verdediging zijn toegevoegd aan het bestaande fortificatiestelsel.

* De onderdelen zijn tamelijk zeldzaam omdat ze schaarse overgebleven voorbeelden zijn van militaire, seriematige fabricage van dit type weermiddelen.

* De onderdelen zijn tamelijk gaaf bewaard omdat ze zich als gebouwde onderdelen nog goed in het veld laten herkennen.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument



Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Bomvrij militair object

Functie